

ความรักในพระธรรมบท

พระมหาทวี มหาปณโณ, ผศ.ดร.
ป.ธ.๙, พธ.บ.(ปรัชญา), ศน.ม.(พุทธศาสนศึกษา),
M.Phil., Ph.D. (Buddhist Studies), Delhi U., India
อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

ความนำ

ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ได้ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับความรักหลากหลายมิติ และที่น่าสนใจคือ ในวรรคหนึ่ง (จากจำนวน ๒๖ วรรค) พระอรรถกถาจารย์ได้บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับความรักในแง่มุมต่างๆ โดยใช้อุปมาอุปไมย คือ เหตุเกิดของเรื่อง เป็นโครงเรื่อง ใช้เวลายากรณภาพชित्र์ร้อยกรองผสมร้อยแก้ว มีเหตุการณ์ สถานที่ ตัวบุคคล เล่าเรื่องราวอธิบายธรรม มีคาถาธรรมบทสอดแทรกไว้ โดยใช้ชื่อว่า “ปิยวรรค” ดังนั้นบทความชิ้นนี้จึงมุ่งหาคำตอบถึงแง่มุมของความรักที่ซ่อนเร้นในคัมภีร์นี้

นิยามความหมายของความรัก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่ารักไว้ว่า เป็นคำกริยามีนियามว่า “ชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยชื่นชมยินดี” เมื่อก้าวตามความหมายนี้ ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทพระอรรถกถาจารย์ได้ให้นิยามของความรักในหลายแง่มุม และแต่ละแง่มุมได้สะท้อนถึงคุณภาพของความรักทั้งในแง่บวกและแง่ลบแตกต่างกันออกไป ซึ่งเราสามารถเห็นความแตกต่างนี้ได้อย่างชัดเจนหากแบ่งความรักออกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้คุณลักษณะของความรักเป็นเกณฑ์ คือ ๑) ความรักต่อบุคคล เช่น ความรักต่อทายาท (เช่น รักที่พ่อแม่มีให้กับลูกผู้ซึ่งตนให้กำเนิด) ความรักต่อบุพการี (เช่น รักที่ลูกมีต่อพ่อแม่) ความรักต่อญาติพี่น้อง (เช่น รักที่มีระหว่างญาติพี่น้อง) ความรักต่อเพศตรงข้าม (เช่น รักที่อาจมีอารมณ์ และ/หรือ ความรู้สึกทางเพศมาเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้) ความรักต่อเพื่อน (เช่น รักที่มีระหว่างเพื่อน) ๒) ความรัก

ต่อสถาบัน คือ รักที่ผู้รักมีต่อสถาบันที่ตนมีส่วนผูกพัน (เช่น รักชาติบ้านเมือง รักศาสนา รักพระมหากษัตริย์ รักโรงเรียน รักภาษาไทย เป็นต้น) ๓) ความรักต่อสิ่งต่างๆ (เช่น รักที่ผู้รักมีต่อสิ่งซึ่งตนเป็นเจ้าของหรือมีส่วนผูกพัน เช่น รักรถยนต์ รักหนังสือ รักรถไฟ รักเพลงคลาสสิก รักฟุตบอล เป็นต้น) ๔) ความรักต่อตนเอง (เช่น รักที่ผู้รักมีต่อตนเอง เป็นต้น)

เหตุก่อให้เกิดความรัก

จากเรื่องราวทั้งหมดในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท สามารถแบ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรักได้ ๒ อย่างคือ

๑. เพราะการอยู่ร่วมกันในอดีตชาติ ความรักชนิดนี้เป็นความรักที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอก แต่เป็นความรักที่เกิดขึ้นเพราะมีความสัมพันธ์กันในอดีตชาติ ดังเช่นความรักที่ครอบครัวของธิดาเศรษฐีคนหนึ่ง เพราะได้เห็นนายพรานชื่อว่ากุกกุฎมิตรขณะที่ยืนรับลมอยู่ที่หน้าต่างและมองลงมาที่ถนนเห็นนายพรานกุกกุฎมิตรกำลังขับเกวียนเพื่อนำเนื้อไปขายที่ตลาด หรือเรื่องของความรักที่เกิดขึ้นแก่กุนทลเกลี ผู้เป็นธิดาของเศรษฐีขณะยืนบนปราสาทชั้นที่ ๗ ได้เห็นราชบุรุษนำโจรคนหนึ่งผ่านหน้าปราสาท ปราบธนาได้โจรนั้นมาเป็นสามีจึงอดอาหารโดยหวังจะปลิดชีพตนเอง เพื่อบีบบังคับมารดาบิดาให้นำเงินไปไถชีวิตโจรนั้นแล้วนำมาเป็นสามีของตน ความรักที่เกิดขึ้นแก่ธิดาเศรษฐีทั้ง ๒ นางนี้เพราะทั้งสองเคยอยู่ร่วมกันในอดีตชาติ หรือเรื่องราวของสุนัขตัวหนึ่งที่เกิดความรักต่อหญิงนางหนึ่งจึงคอยเฝ้าติดตามนางตลอดเวลาเป็นเหตุให้นางรู้สึกเกิดความอับอาย เพราะถูกล้อเลียนจากคนรอบข้างจึงเอาเชือกผูกคอสุนัขตัวนั้นกับหมอน้ำแล้วล้กลงในแม่น้ำ ซึ่งสาเหตุที่สุนัขตัวนั้นหลงรักหญิงนางนั้นเป็นเพราะในอดีตชาติทั้งคู่เคยเป็นสามีภรรยากัน หรือเรื่องราวของสามีภรรยาคนหนึ่งได้พบพระพุทธเจ้า เกิดความรักขึ้นในพระพุทธองค์ จึงเที่ยวบอกบุคคลทั่วไปว่าพระพุทธเจ้าเป็นบุตรของตน สาเหตุที่สามีและภรรยาคนนั้นเกิดความรักขึ้นในพระพุทธเจ้าเพราะในอดีตชาติทั้งคู่ได้เกิดเป็นบิดาและมารดาของพระพุทธเจ้าถึง ๕๐๐ ชาติ

๒. เพราะการเกื้อกูลกันในปัจจุบันชาติ ความรักชนิดนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยภายนอกคือการเกื้อกูลกันเช่นสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงพระประชวรด้วยโรคปักขันทิกาพาร (พระบังคน

เป็นโลหิต) ท้าวสักกะเทวราชเสร็จลงมาทำการอุปฐาก ทรงนำพระบังคนไปเทเองโดยมิได้
รังเกียจ พวกภิกษุสรรเสริญท้าวสักกะเทวราชในเพราะการกระทำเช่นนี้ พระพุทธเจ้าทรงทราบ
จึงตรัสว่า “เหตุที่ท้าวสักกะทำอย่างนี้เพราะความรักในเรา เพราะเราเป็นผู้มีอุปการคุณแก่
ท้าวเธอ” แล้วพระพุทธองค์ได้ตรัสเล่าถึงความเกื้อกูลที่พระองค์ทรงมีแก่ท้าวสักกะ หรือเมื่อ
ครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษา ณ ป่ารักขิตวัน ช้างปารีเลยยกะหลีกจากฝูงเผ่าปรนนิบัติ
พระพุทธเจ้าทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดพรรษาจนเกิดความคุ้นเคยขึ้นระหว่างพระพุทธเจ้า
กับช้างปารีเลยยกะ หลังออกพรรษาพระพุทธเจ้าต้องเสด็จกลับกรุงโกสัมพีตามคำทูลเชิญของ
พระอานนท์และชาวเมืองโกสัมพี ด้วยความรักที่เกิดขึ้นเพราะความเกื้อกูลที่ช้างมีต่อพระพุทธองค์
ตลอดระยะเวลา ๓ เดือนทำให้ใจของช้างแตกสลายและตายในที่สุดในวันที่พระพุทธองค์พรา
กจากช้างนั้น

คุณและโทษของความรัก

ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ได้กล่าวถึงคุณของความรักว่าความรักที่ดำเนินไปในทาง
ที่ถูกต้อง ชอบธรรมมีความพอใจด้วยกันทุกฝ่าย มีรากฐานอยู่ที่คุณธรรม ย่อมให้เกิดความอบอุ่น
ใจ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ หรืออยู่ท่ามกลางคนอื่นเป็นที่รัก ทำให้จิตใจแจ่มใส
มีกำลังใจในการทำความดี ขยันหมั่นเพียรเพื่อตนเองและเพื่อคนที่ตนรู้สึกว่าคุณค่า และพร้อม
ที่จะประพฤติกุศลธรรมต่างๆ เช่น ความเสียสละ ดังที่ปรากฏในเรื่องราวของพราหมณ์ท่านหนึ่ง
ซึ่งความรักที่มีต่อบุตรมีอำนาจเหนือความเชื่อทางศาสนา จำต้องเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพราะ
คำแนะนำที่ว่า “ท่านมีทางเลือกระหว่างกลัวตบะเสื่อมกับชีวิตลูกรักของท่าน ถ้าท่านรักลูกต้อง
การชีวิตลูกไว้ก็จงรีบไปเฝ้าพระสมณโคดม” ดังนั้น ด้วยความรักที่มีต่อลูกของพราหมณ์นอก
ลัทธิทำให้จำต้องพาลูกเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทูลขออุบายวิธีการให้บุตรที่ได้รับพยากรณ์ว่า
จะต้องตายภายใน ๗ วันได้รอดพ้นจากความตาย

หรือดังที่ปรากฏในกรณีของท้าวสักกะเทวราชในขณะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อเห็น
พระมหาจักรฉายนะเดินมา ด้วยความรักจึงเข้าไปนวดเท้าทั้งสองข้าง บูชาด้วยดอกไม้และ
ของหอมจนได้รับการตำหนิจากพวกภิกษุว่าท้าวสักกะทำอย่างนั้นไปเพราะรักพระเถระเพียง
รูปเดียวทั้งๆ ที่พระมหาเถระรูปอื่นๆ นั่งอยู่ที่นั่นมากมายท้าวสักกะกลับมองข้าม หรือความรัก

ในเครือญาติก็เป็นความรักในทางบวกซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลออกบวชดังที่ปรากฏในคำปรารภของพระนางรูปนันทาว่า “เจ้าพี่ใหญ่ของเรา (พระสัมมาสัมพุทธเจ้า) ทรงสละสิริราชสมบัติออกผนวชเป็นพระพุทธรูปเจ้าผู้เอกอัครบุคคัลในโลก พระราหุลราชโอรสก็ออกผนวชแล้ว เจ้าพี่ของเราคือพระนันทะก็ออกผนวชแล้ว แม้พระมารดาของเราก็ออกผนวชแล้วเช่นเดียวกัน พระประยูรญาติจำนวนมากออกผนวชแล้วในศาสนาของพระพุทธรูปเจ้าผู้ทรงเป็นพระญาติของเรา ประโยชน์อะไรในการอยู่ครองเรือนของเรา เราเองก็จักบวชเช่นเดียวกัน” เมื่อปรารภเช่นนี้พระนางรูปนันทาจึงทรงผนวชในสำนักภิกษุณี สาเหตุที่พระนางทรงผนวชเพราะความรักในพระญาติ

ในขณะที่เดียวกันในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ได้สะท้อนให้เห็นถึงโทษของความรักว่าเป็นต้นเหตุแห่งความเศร้าโศกเสียใจ พิโรธำพัน ความริษยา ความเกลียดชังผู้อื่นที่เข้าใจว่ามาแย่งสิ่งรักของตน ความวิตกกังวลห่วงใย ความที่ใจต้องคอยจดจ่ออยู่กับคนอันเป็นที่รัก รู้สึกไม่มีอิสระ จิตใจถูกจองจำผูกพัน อารมณ์รักคอยห่วงเหนี่ยวจิตใจให้วนเวียนอยู่กับคนที่ตนรักนั้น ยิ่งหมกมุ่นมากก็ยิ่งทุกข์มากในกรณีที่ความรักสลาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ความโศกเกิดจากความรัก ความกลัวเกิดแต่ความรัก ความโศกและความกลัวย่อมไม่มีแก่ผู้ที่พ้นจากความรัก” พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีความรัก ความกังวลและความห่วงหาพันก็ตามมาเพราะความกังวลและห่วงหาพันนั้นเป็นเหตุปัจจัยของความโศกและความกลัว โศกเมื่อต้องพลัดพรากจากความรักหรือเมื่อความรักพลัดพรากจากไป

นอกจากนี้ ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทยังได้ชี้ให้เห็นถึงโทษของความรักว่าเมื่อยังมีความรัก ความโศกก็ตามมา ดังที่ปรากฏในบทสนทนาระหว่างพระพุทธรูปเจ้ากับอุบาสิกาชื่อว่าวิสาขาว่า “วิสาขา เหตุไรจึงมีทุกข์ มีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา นั่งร้องไห้อยู่” “สุทตติกุมารี เป็นที่รักเหลือเกินของหม่อมฉัน เธอเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวัตร มีความประพฤติดี มีความรู้สูง หม่อมฉันจะหาคนเช่นนี้ไม่ได้อีกแล้ว” บทสนทนานี้เกิดขึ้นเมื่อสุทตติกุมารีซึ่งเป็นหลานสาวของอุบาสิกาชื่อว่าวิสาขาถึงแก่กรรมและนางไม่อาจกลั้นความโศกได้ จึงเข้าเฝ้าพระพุทธรูปเจ้า จากบทสนทนานี้แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลต้องเศร้าโศกในเมื่อบุตรภรรยาหรือญาติพี่น้องต้องจากไปก็เพราะความรักในบุคคลเหล่านั้น

ความรัก ๒ ประเภท

ลักษณะของความรักในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทสามารถแบ่งออกเป็นสองแบบ คือ รักแบบหาความสุขจากผู้อื่น หรือเอาผู้อื่นมาทำให้ตนเองมีความสุข กับรักแบบอยากให้อื่นมีความสุข เรียกเป็นคำศัพท์ว่า รักแบบราคะ/เสนหา กับ รักแบบเมตตา

๑. ความรักแบบราคะ (ความรักที่เจือด้วยความใคร่)

ความรักแบบราคะคือ ความรักที่คนทั้งหลายใฝ่ฝันหาเมื่อยังไม่ได้พบ และติดอยู่เมื่อได้แล้ว โดยทั่วไปหมายถึงความรักอันเนื่องด้วยรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ หรือผัสสะทางกาย ๕ อย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงเรียกในที่บางแห่งว่า ตะปุดจริงใจ (เจโตชิลละ) ตามนัยแห่งเจโตชิลสูตร ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทความรักชนิดนี้มีปรากฏในเรื่องของภิกษุรูปหนึ่ง เพียงได้ฟังเพื่อนสหัมมิกพรณนาถึงความงามของนางสิริมาก็เกิดความลิเนหา ถึงกับยอมอดอาหาร เพราะมีใจจดจ่อแต่รูปกายของนาง หรือหญิงชู้หึงนางหนึ่งเมื่อทราบว่ามีสามีได้อภิรมย์กับหญิงรับใช้จึงจับหญิงรับใช้นั้นมัดมือมัดเท้า แล้วตัดหู ตัดจมูก

ความรักชนิดนี้เป็นความสุขที่เจือด้วยทุกข์ ไม่ปลอดภัย มีเรื่องต้องระวังมาก มีทุกข์มาก มีสุขน้อย ดังพุทธพจน์ที่ว่า “พวกเธออย่ามัวประมาท อย่ามัวเอาแต่สนุกยินดีในกามคุณอยู่เลย ผู้ไม่ประมาท เฟงพินิจตามเป็นจริงเท่านั้น จึงจะบรรลุถึงความสุขอันไพบูลย์ได้” หรือดังพุทธพจน์ที่ว่า “กามทั้งหลายมีอัสสาทะ (ความชื่นใจ) น้อย แต่มีทุกข์มาก บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว ย่อมไม่พอใจในกามแม้ที่เป็นทิพย์” พุทธพจน์เหล่านี้ชี้ให้เห็นท่าทีของพระพุทธเจ้าที่มีต่อความรักอันเจือด้วยราคะ ซึ่งถ้าถือว่าเป็นความสุขก็เป็นสุขชั้นกามซึ่งมีทุกข์เจือปนอยู่เป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่ยังก้าวไม่พ้นความรักที่เจือด้วยกามคุณอย่างเช่นสามัญชนทั่วไป ต้องประกอบด้วยสติ ไม่ประมาท เมื่อจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรักชนิดนี้ต้องประกอบด้วยความระมัดระวังโดยประการที่จะให้มีทุกข์น้อยที่สุด เหมือนคนพอใจจะกินปลาซึ่งมีก้างเจืออยู่เหมือนคนเข้าไปเด็ดดอกกุหลาบในดงหนาม เหมือนคนลืมน้ำผึ้งจากปลายศาสตรา ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

อนึ่ง ความสุขที่เกิดจากความรักอันเจือด้วยความใคร่ในประสาทสัมผัสนั้น มักเป็นความสุขที่มีปัญหา มีความขัดแย้งและบกพร่อง เพราะทั้งผู้รักและผู้ถูกรักเป็นผู้ไม่สมบูรณ์ มีความ

บกพร่องอยู่ในตน เมื่อมาสัมพันธ์กันเข้าก็เพิ่มความบกพร่องให้มากขึ้น เหมือนคนตาบอดคนหนึ่ง เมื่อมาสัมพันธ์กับคนตาบอดอีกคนหนึ่ง จะทำให้ตาดีขึ้นก็หาไม่ มีแต่จะเป็นภาระมากขึ้น

มองอีกด้านหนึ่ง ความรักที่เจือด้วยความใคร่ในประสาทสัมผัสนั้นทำให้ผู้รักมีความหวงแหน ผูกพัน คับแคบ เมื่อไม่สมปรารถนา หรือความรักแปรปรวน อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่น ได้โดยง่าย ปราศจากความเข้าใจ ไร้เหตุผล มีติดบอด ตีค่าของความรักหรือคนที่ตนรักสูงเกินกว่าความเป็นจริง เพราะความหลง จึงทำให้โกรธ เกลียดชัง หรือโลภติดพัน หวงแหนเกินไป จนจิตใจกระวนกระวาย ปราศจากความสงบสุข ต้องการแสวงหาความสุขจากสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นอย่างหลงตนเป็นทาส ดังที่ปรากฏในพุทธพจน์ว่า “ถึงแม้เงินตราจะไหลมาดังท่าฝน ความอยากของคนก็หาอ้อมไม่ กามวิสัยทั้งหลายมีความสุขจริงๆ น้อย เต็มไปด้วยความทุกข์สารพัด รุชชัตตังนี้แล้ว สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมไม่ยินดีในกามารมณ์แม้ที่เป็นทิพย์หากแต่ยินดีในทางสิ้นกิเลสตัณหา”

ความรักประเภทนี้ พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสิ่งควรกลัว เป็นภัยอันตรายทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น ทางที่ถูกจึงควรเดินสายกลางคือรักอย่างมีเหตุผล พิจารณาโทษของความรักอยู่เนืองๆ พร้อมที่จะปลีกลตนออกจากความรักหรืออารมณ์ที่รักเมื่อจำเป็น มีเนกขัมมวิตก คือการตรึกตรองที่จะปลีกลตนออกจากกามอยู่เสมอ เหมือนหมอยูโรงพยาบาลเพื่อเห็นแก่คนไข้ และพร้อมเสมอที่จะออกจากโรงพยาบาลเมื่อหมดหน้าที่ หรือเป็นเวลาอันสมควร การเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรักด้วยการรู้เท่าทันอย่างนี้ ย่อมสามารถรักษาใจให้เป็นอิสระอยู่ได้ เหมือนเนื้อที่เกี่ยวอยู่กับบ่วงนอนทับบ่วงอยู่แต่ไม่ติดบ่วง เป็นอิสระ ไปได้ตามปรารถนาเมื่อต้องการ ดังที่ปรากฏในพุทธพจน์ว่า “ท่านผู้รักกล่าวว่า เครื่องจองจำชนิดนี้มันคง มักจุดลากลงที่ต่ำ คล้ายผูกไว้หลวมๆ แต่แก้ยากนัก ผู้รู้ทั้งหลายจึงทำลายเครื่องจองจำนี้เสีย ละกามสุขออกบวชโดยไม่มีโยติ”

๒. ความรักที่เกิดจากการฝึกให้คุณธรรมเกิดขึ้นในจิตใจ (เมตตา)

ความรักชนิดนี้เป็นความรักที่อยากเห็นผู้อื่นมีความสุข เมื่ออยากเห็นเขาเป็นสุข ก็อยากทำให้เขาเป็นสุข เมื่อทำให้เขาเป็นสุขได้ ตัวเองก็เป็นสุขด้วย เหมือนพ่อแม่อยากเห็นลูกมีความสุข พอทำให้ลูกเป็นสุขได้ ตัวเองก็เป็นสุขด้วย จึงเป็นความรักที่พร้อมจะให้ เช่น สมัยหนึ่งอหิวาตโรคระบาดหนักในเมืองราชคฤห์ เมื่ออหิวาตโรคจับเศรษฐีและภรรยา เขาทั้งสองมี

หน้าองด้วยน้ำตามองดูบุตรใกล้ๆ พลังกล่าวว่า “ลูกเอ๋ย การหนีโรคชนิดนี้ ท่านว่าต้องฟัง ฝ่าเรือนไป เจ้าจงทำอย่างนั้นเถิด อย่าได้ห่วงใยพ่อและแม่เลย เมื่อยังไม่ตายก็จงกลับมา ขุด ทรัพย์ซึ่งพ่อและแม่ฝังไว้ แล้วเลี้ยงชีพต่อไป” เด็กน้อยเชื่อมารดาและบิดา ร้องไห้ไห้ท่าน ทั้งสองแล้วฟังฝ่าเรือนหนีไป

ความรักชนิดนี้คือความรักที่อยากให้ผู้อื่นมีความสุขหรืออยากเห็นเขามีความสุข อย่างที่เรียกว่าเป็นความปรารถนาดี เมื่อรักใคร ก็อยากให้คนนั้นมีความสุข อยากทำให้เขามีความสุข และอยากทำทุกอย่างเพื่อให้เขามีความสุข เช่น กุลบุตรชาวเมืองพาราณสีคนหนึ่ง ปรนนิบัติ มารดาบิดาผู้มีตาบอดทั้งคู่อยู่อย่างกตัญญูทุกเวลา ต่อมามารดาบิดาของเขาได้ขอร้องไห้ให้เขา แต่งงานเพื่อจะได้มีคนมาช่วยแบ่งเบาภาระในบ้าน เขาปฏิเสธหลายครั้ง แต่ในที่สุดพ่อแม่ก็นำสตรีสาวคนหนึ่งมาให้เป็นภรรยาของเขา และต่อมาด้วยความที่หญิงสาวไม่ชอบพ่อผัวและแม่ผัวจึงได้ก่อกวนแกล้งและยุยงให้กุลบุตรนั้นเกลียดบิดามารดาและในที่สุดกุลบุตรนั้นก็คล้อยตาม ภรรยา จึงวางแผนสังหารบิดามารดา โดยนำคนทั้งคู่ใส่เกวียนโดยอ้างเลศคือการพาไปเยี่ยมญาติ และเมื่อถึงกลางทางก็แกล้งทำเป็นเสียงของโจรป่าและได้ทุบตีมารดาบิดา ด้วยความรัก ที่มีต่อบุตรมารดาบิดาจึงกล่าวว่า “ลูกเอ๋ย พ่อแม่แก่แล้ว เจ้าจงรักษาตัวให้ปลอดภัยเถิด ไม่ต้องห่วงพ่อแม่” ขณะที่บิดามารดาร้องอยู่นั้นเขาทุบตีจนทั้งคู่ตายแล้วทิ้งไว้ในดง เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความรักของพ่อแม่ที่มีต่อบุตร ซึ่งเป็นความรักที่อยากให้บุตรมีความสุข หรืออยากเห็น บุตรมีความสุข อย่างที่เรียกว่าเป็นความปรารถนาดี

ความรักชนิดนี้เป็นการสะท้อนภาพของผู้รักเองว่าต้องการความสุขเพื่อตัวเอง หรืออยากให้ผู้อื่นมีความสุข ถ้าเป็นความรักที่แท้ก็ต้องอยากให้ผู้อื่นมีความสุข การที่จะทำให้อื่นมีความสุขนั้น การกระทำที่สำคัญก็คือการให้ เป็นการทำให้เกิดความสุขจากการให้ ความรักชนิดนี้เป็นความรักที่ยั่งยืนมั่นคง เมื่อผู้อื่นได้ความสุขความดีใจร้อน แม้ว่าผู้อื่นจะไม่สามารถสนองความต้องการของตัวเองได้ ความรักชนิดนี้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงคือ เบื้องต้นเมื่อมีความรัก ความปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นมีความสุข พอเขาเกิดความทุกข์ มีความเดือดร้อนขึ้นมา ความรักชนิดนี้ก็กลายเป็นความสงสาร อยากจะช่วยเหลือเขาให้พ้นจากความทุกข์

ความรักชนิดนี้ทำให้มนุษย์มีความสุขจากการให้ จึงเป็นรักที่สร้างสรรค์และแก้ปัญหา เมื่อมนุษย์มีความสุขจากการให้ จะเป็นความสุขแบบสองฝ่ายสุขด้วยกัน คือ ผู้ให้ก็สุขเมื่อเห็นเขามีความสุข ส่วนผู้ที่ได้รับก็มีความสุขจากการได้รับ ความรักชนิดนี้นับได้ว่าเป็นความสุขแบบประสาน

สรุป

เมื่อกล่าวโดยสรุป อาจตีความหมายคำว่า “ความรัก” ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทว่า “คือ ความทุกข์หรือภัย” ได้ เช่นเดียวกับคำนิยามของหลายๆ คน หรือเช่นเดียวกับที่ปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “ที่ใดมีความใคร่ ที่นั่นมีโศก ที่ใดมีความใคร่ ที่นั่นมีภัย เมื่อไม่มีความใคร่เสียแล้วโศก ภัย ก็ไม่มี” แต่อย่างไรก็ดี หากแต่คำนิยามนี้หรือพุทธพจน์นี้ แท้จริงไม่ได้สื่อความว่าไม่ให้คนเรารักกัน เพียงแต่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้รู้เท่าทันและไม่ยึดติดในความรักดังที่พุทธองค์ตรัสสอนว่า”พราหมณ์เอ๋ย ท่านจงพยายามหยุดกระแส (ตัณหา) และบรรเทาทุกขทั้งหลายเสีย พราหมณ์เอ๋ย เมื่อท่านรู้ความสิ้นไปแห่งสิ่งปรุงแต่งทั้งหลาย ท่านก็จะรู้สิ่งไม่ปรุงแต่ง (นิพพาน)” นั้นก็หมายความว่า ความรักที่ให้แก่กันจะต้องเป็นความรักที่มอบให้อย่างบริสุทธิ์ใจอย่างมีเมตตา ไม่คิดยึดติดในอารมณ์ รูป รส กลิ่น เสียงหรือความรู้สึกต่อความรักนั้นๆ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมีจุดมุ่งหมายคือ การสอนให้มนุษย์รู้จักที่จะรัก รู้จักถึงสภาวะ ธรรมชาติ ตามกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งในโลกนี้ ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้คงอยู่ตลอดไป (อนิจจัง) ทุกสิ่งในโลกนี้ ล้วนแต่เป็นเหตุแห่งทุกข์ (ทุกขัง) ทุกสิ่งในโลกนี้ ล้วนไม่มีสิ่งใดเป็นตัวตนที่แน่นอน (อนัตตา) ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงควรรู้เท่าทันถึงความเป็นจริงของความรัก และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สอนเราให้รู้ว่า ความรักเป็นอนิจจัง คือไม่เที่ยงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความรัก เป็นทุกข์เพราะเมื่อความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เรารับการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้ ก็ทุกข์ ความรัก เป็นอนัตตา คือไม่มีตัวตนที่แน่นอน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. **ธัมมปทฎฐกา ปจโม - อฎฐโม ภาค**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๒๓.

_____. **ธัมมปทฎฐกาแปล ภาคที่ ๑-๘**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษร

เจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

<http://bowlberry.blogspot.com/2008/08/global-warming.html>